

‘wat ek skryf is woorde/ wat woord ek is skrywe’. Breyten Breytenbachs (‘YK’) als noodgedwongen spiegelpaleis

Alfred Schaffer

Niet lang na zijn vrijlating in december 1982 publiceert Breyten Breytenbach werk dat zich laat kenschetsen als grillig, radeloos en tegen wil en dank zelfingekeerd. Het werk is misschien wel meer dan voor en tijdens de periode van zeven jaar gevangenisstraf, fluïde en hermetisch, terwijl uit tal van geschriften en interviews blijkt dat Breytenbach een dichter is voor wie poëzie gelijkstaat aan communicatie. Een gedicht is, zo valt bijvoorbeeld te lezen in *Breyten Breytenbach as openbare figuur* van Francis Galloway, een affectieve overdracht van “[...] the sadness or just the bloody-mindedness or peevishness of living. The harsh struggle for death. The painful honesty. The breath worn thin. Perhaps also the ‘positive’ statement (or existential conditioning?) that there is a purpose to communicating [...].”

Als in 1983 (‘YK’) verschijnt, wordt die bundel alom beschouwd als een herbevestiging van Breytenbachs unieke en vernieuwende poëtische talent. De bundel wordt lovend ontvangen en meermaals bekroond, terwijl de gedichten gerekend kunnen worden tot Breytenbachs meest compromisloze en ik-gerichte poëzie tot dan toe. (‘YK’) is een fascinerend, politiek beladen tijdsdocument, waarin de lezer getuige is van een lyrisch ik dat een gemeenschappelijke, communicatieve taal zoekt buiten het geijkte om, buiten het ‘ik’, maar beseft dat niets anders dan de brokstukken van een taal en constructies van een ‘ik’ resteren. In die zin is (‘YK’) een schoolvoorbeeld van getraumatiseerde creativiteit, een briljant verslag van een poëtica in crisis.